

İ.D. Bilkent Üniversitesi
Yunus Emre Enstitüsü
Türkiye Azerbaycan Dostluk İşbirliği Dayanışma Vakfı
Polonya Varşova Üniversitesi

XIII. ULUSLARARASI BÜYÜK TÜRK DİLİ KURULTAYI BİLDİRİLERİ KİTABI

25-28 Eylül 2018

Varşova - Polonya

Editörler

Dr. Âbide DOĞAN

Dr. Rasim ÖZYÜREK

Dr. Ayşegül CELEPOĞLU

Dr. Yasemin DİNÇ KURT

Dr. Koray ÜSTÜN

Grafik Tasarım

M.A Mine Nihan DOĞAN

Sayfa Düzeni

M. A Ece Zeynep DOĞANAY

ISBN: 978-605-9788-27-4

Baskı Sayısı: 140

Baskı: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret A.Ş.

Basım Tarihi: Aralık 2018

Yayıncı Sertifika No: 27028

Matbaa Sertifika No: 13563

ONURSAL BAŐKAN

Ali DOĐRAMACI

Bilkent Üniversitesi ve Mütvevelli Heyet Başkanı

Őeref ATEŐ

Yunus Emre Enstitüsü Başkanı

Enver HASANOĐLU

Türkiye Azerbaycan Dostluk İşbirliği Dayanışma Vakfı Başkanı

KURULTAYI DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Rasim ÖZYÜREK

Bilkent Üniversitesi, ANKARA-TÜRKİYE

Piotr TARACHA

Varşova Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Dekanı – POLONYA

Tayfun KALKAN

Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Birimi Müdür Vekili, ANKARA-TÜRKİYE

Öztürk EMİROĐLU

Varşova Yunus Emre Enstitüsü Müdürü- POLONYA

Agata Bareja STARZYNSKA

Varşova Üniversitesi Türk Araştırmaları ve Orta Asya Böl. Bşk.-POLONYA

BİLİM KURULU

Dr. Âbide DOĞAN

Dr. Hamza ZÜLFİKAR

Dr. Oktay Ahmed AYBERK

Dr. Abdurrahman GÜZEL

Dr. Hatice ŞAHİN

Dr. Osman HORATA

Dr. Agata BAREJA STARZYNSKA

Dr. Henryk JAKNOWSKI

Dr. Ömer ÖZKAN

Dr. Ahmet Özgür GÜVENÇ

Dr. İlhan ERDEM

Dr. Özey KARADAĞ

Dr. Alfiya YUSUPOVA

Dr. İsmet ÇETİN

Dr. Öztürk EMİROĐLU

Dr. Arif AGO

Dr. Jerzy TULISOW

Dr. Paşa YAVUZARSLAN

Dr. Aygöl HACİYEVA

Dr. Kamil VELİYEV

Dr. Ramiz ASKER

Dr. Aysu ATA

Dr. Kerima FİLAN

Dr. Rasim ÖZYÜREK

Dr. Ayşegöl CELEPOĞLU

Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

Dr. Roza EYVAZOVA

Dr. Aziz GÖKÇE

Dr. Mahbuba MAMMADOVA

Dr. Sedat SEVER

Dr. Bayram BAŞ

Dr. Mahir KALFA

Dr. Siham Abdulmajeed AHMED

Dr. Celal DEMİR

Dr. Möhsün NAĐISOYLU

Dr. Şükrü Haluk AKALIN

Dr. Elçin MEMMEDOV

Dr. Muammer NURLU

Dr. Tadeusz MAJDA

Dr. Ewa Sieminec GOLAS

Dr. Mustafa ÖNER

Dr. Zeki KAYMAZ

Dr. Eyüp AKMAN

Dr. Naciye YILDIZ

Dr. Zühâl YÜKSEL

Dr. Fatih KIRIŐÇIOĐLU

Dr. Necati DEMİR

Dr. Gızılğül ABDULLAYEVA

Dr. Necmi AKŐİT

Dr. Gürer GÜLSEVİN

Dr. Nizami CAFEROV

Dr. Halit KARATAY

İÇİNDEKİLER

- Dr. Siham Zengi – Çok Dillilik Bir Ülkede “Türkmeneli’nin Dili Hoyrat” Başlıklı Eserde Arapça Kelimeler ve Kelimelerdeki Ses Değişimleri.....1-14
- Dr. Talip Doğan – İran’daki Türkçe Değişkenlerde *ķ* (Art Damak k’si) Ünsüzünün Gelişimi..... 15-25
- Dr. Onur Kurukaya – Doğu Batı Türkçelerinde Kelime Ölümleri.....26-29
- Dr. Gülnaz Çetinkaya – Geleneksel Anlatının Kurguya Katkısı Ekseninde Kültürel Kod Aktarıcı Olarak Efsane Polisiye Roman İlişkisi.....30-40
- Arş. Gör. Erdi Erbeden – Türkiye Türkçesinde Tabu Kelimeler ve Kalıp Sözcükler.....40-47
- Dr. Ülkü Polat – Eski Türkçede Bağlı Cümle Teşkilinde Kullanılan Bağlayıcılar.....48-58
- Dr. Gülşat Galiullina – Çağdaş Tatar Konuşma Dilinde Çok Anlamlı Sözcükler.....59-63
- Arş. Gör. Züleyha Hande Akata – Genel Ağ Dilinde Karma Ögeler.....64-73
- Gökhan Yağcı – Suriyeli Sığınmacılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Meseleler ve Çözüm Önerileri Ankara Türk Kızılayı Toplum Merkezi Örneği.....74-84
- Dr. Gülhan Atnur - Yaña Millî Yul (Milli Yul) (1928-1939) Dergisinde Alfabe Değişimi ve Türk Diliyle İlgili Makale ve Haberler.....85-92
- Dr. Mevlüt Erdem – Hareket Fiillerinin Genel Özellikleri.....93-99
- Dr. F. G. Hisametdinova – Başkurtların İlbahar ve Yaz Bayramları Mitolojisi.....100-103
- Dr. İbrahim Şahin – Osmanlı Toponimlerinde (Yer Adlarında) Kıpçak Söz Varlığı Örneği: “Tataran-ı Aktav”, “Aktav”104-109
- Dr. İsmet Çetin – Latin Asıllı Türk Alfabesinin Kabulü ve Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Dili ve Edebiyatı Derslerine Yansıması.....109-115
- Dr. Muhsine Börekçi – İşlevsel Dilbilim Bağlamında Türkiye Türkçesinde Filimsi (Eylemsi).....116-124
- Dr. Fatih Kirişçiöğlü – P.A. Oyuunskiy’in “Kartalin Vasiyeti” Şiirinin Semiyotik Kavramlar Açısından İncelenmesi.....125-130
- Dr. Kamila Barbara Stanek – Türk ve Leh Dillerinde ve Atasözlerinde Kedi ve Köpek Kavramlar.....131-153
- Dr. Zühâl Yüksel – Kırım Tatarcasında “Kadın” İle İlgili Söz Varlığı.....154-159
- Dr. Koray Üstün – Büyük Türkçe Sözlük’te Edebî Sanatlar: Tanımlama ve tanıklama.....160-167
- Dr. Meral Demiryürek – Diller Arası Bir Şair: Sait Maden.....168-177
- Dr. Mehmet Kurudayıoğlu – Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi.....178-188
- Dr. Nilüfer Serin – Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Öğrenci Sözlüklerinin Yeri...189-199
- Arş. Gör. Nuray Tamir – Katmerli Zamir Çekiminin Son Dönem Çağatay Türkçesindeki Görünümü.....199-204
- Dr. Mustafa Onur Kan – Türkçe Eğitimi ve Edebiyat Alanlarındaki Yüksek Lisans Tez Özetlerinin Sözbilimsel Yapısı.....205-213

- Dr. Möhsün Nağisoğlu – Klasik Farsça-Türkçe Sözlüklerin Dil Tarihi Bakımından Değeri.....214-222
- Arş. Gör. Orhan Baldane – Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Söz Dizimi Farklılıkları Üzerine Notlar.....223-232
- Dr. Özay Karadağ – Program Geliştirme Süreçleriyle Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı.....233-246
- Dr. Özkan Öztekten – Gezgin/ Gezici (Wanderwort) Sözşeri ve Genç Sözü'nün Kökeni.....247-251
- Arş. Gör. Mustafa Samet Kumanlı – Genel Sözlüklerde Eşdizimli Yapıların Verilişi.....252-256
- Dr. Musa Çifci – Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Yer Alan Biyografik Bilgilerin Eleştirel Okumaya Katkısı.....257-265
- Dr. Shahla Kazimova – XIX. Yüzyıl Polonya Edebiyatında Azerbaycan Leksiği.....266-274
- Dr. Hacer Hüseynova – Türk Dillerinde Kantitatifliyin İfade Araçlarının Tarihsel Gelişimi (Morfolojik Yöntem).....274-279
- Dr. Âbide Doğan – Atatürk Devri Dil Çalışmalarının Dergilerdeki Yansımaları.....279-291
- Dr. Kerime Üstünova – Özne Ekleme, Dışlama, Değiştirme İşlemleri.....291-299
- Dr. Marija Djindjić - Prof. Dr. Slavoljub Djindjić ve Türkoloji Araştırmaları.....299-304
- Dr. Roza Eyvazova – “Salmas Ağzı” Eseri Dillerin Karşılıklı İlişkileri Zemininde.....304-309
- Dr. Salim Küçük – Takvim ve Gelenek Çerçevesinde Anadolu Ağzlarında Ay Adlarına Ait Söz Varlığı.....309-320
- Dr. Savaş Şahin – Türkmen Türkçesinde Sayılar.....321-330
- Dr. Sema Aslan Demir – Türkçede İşitme Algı Fiilleri ve Metaforik Anlam Genişlemeleri.....330-336
- Dr. Ömer Türkmenoğlu – Ses Eğitiminde Dilin Etkisi.....336-338
- Arş. Gör. Sümeyra Harmanda - -(x)b Eki İle Kurulan Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipinin Azerbaycan ve Türkmen Türkçelerinde Kullanımı.....338-347
- Dr. Işıl Işıktaş Sava – Kırım ve Karay Türkçelerinin Ortak Söz Varlığı Üzerine....347-362
- Dr. Müzeyyen Altunbay – Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerin “Kısaltma” Kullanım Düzeylerinin Belirlenmesi.....362-370
- Dr. Könül Hacıyeva – Türk Edebiyatı Eğitimi ve Öğretiminde Edebiyat Tarihinin Bir Bütün Olarak Ele Alınması Meselesi.....370-375
- Dr. Gülden Tüm – Türkçenin Yabancı dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Antroponimi Üzerine Bir Çalışma.....375-385
- Dr. Baba Muharremli – Türk Lehçelerinde Birincil Zamir Kökleri.....385-391
- Dr. Gökhan Ölker – Türk Sözlükçülük Geleneğinde Türkçe-Rumca Manzum Sözlükler.....391-403
- Dr. Hatice Şahin – Türkçe Kelimelerin Galat Sözlüklerindeki İzahları Üzerine.....404-409
- Dr. Türker Barış Bulduk – Derviş Mustafa'nın 18. Yüzyılda İstinsah Ettiği Şeh-Nâme'deki Eskiçil (Arkaik) Unsurlar.....410-423

- Dr. Gönül Erdem Nas - Atebetü'l Hakâyık ve Kutadgu Bilig'deki Tema Ortaklıkları: Dünya ve İyilik Kavramları.....423-428
- Dr. Abdurrahman Güzel – Graf Teorisiyle Türkçe Öğretimi.....429-432
- Dr. Naile Hacızade – Azerbaycan Türkçesi ve Hakasçada Sözcüklerin Anlam Özelliklerinin Karşılaştırılması.....432-441
- Arş. Gör. Bilgit Sağlam – Türkçe Fiil Cümlelerinde Belirlilik.....441-454
- Dr. Ertan Besli – Eski Türkçeden Günümüz Türkçesine “Tat, Yât, Gâvur ve Yabancı” Göstergelerinin Kültür Dil Bilimsel Çözümlemesi.....454-458
- Dr. Muammer Nurlu – Yabancılara Türkçe Öğretiminde Fiiller Sözlüğü.....459-468
- Arş Gör. Yakup Yeşilyaprak - Adlî Dîvânı Örneğinde Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmalarının Klasik Türk Şiiri İçin Önemi.....468-476
- Dr. Yasemin Dinç Kurt – Gezi Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Özellikleri Üzerine Bir Çalışma.....476-490
- Dr. Alfiya Yusupova – Göçmen Tatarların Dili (Finlandiya’da Yaşayan Tatarların Dili Örneğinde).....490-494
- Dr. Zeki Kaymaz - Memlûk Kıpçak Türkçesi Eserlerindeki Atasözleri Varlığı.....495-500
- Dr. Radif Camaletdinov – Tatar Dünyasında Dilin Durumu ve Akrabalık Adları....501-505
- M.A. Zeqije Xhafçe – Türkçe Renk Adlarının Arnavutça’da Renk Kavramının Sözlükselleşmesindeki Yeri.....505-515
- Dr. Zeynep Yıldırım – İran Türkmenlerinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı.....516-525
- M.A. Mine Nihan Doğan – Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Aydaki Kadın Adlı Romanının Göstergibilimsel Çözümlemesi.....526-534
- M.A. Recai Ünal – Çağdan Türkiye Türkçesi Dizim Betiminde *Cümle- Önerme, Yetkinlik-Yargı* Kavramları Üzerine.....534-540
- Dr. İ. Gülsel Sev – Kutadgu Bilig’de Emirdeki İsteklilik: {-Aylın}+ti-se.....541-549
- Dr. Hüseyin Yıldız – Türkçede Kanat Kelimesinin Etimolojisi Üzerine.....550-562
- Dr. Bayram Baş – Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Yetkinlikleri Üzerine Bir Durum Tespiti: Türkçe Dersi İşleme Örneği Geliştirme Çalışmaları.....563-571
- Dr. Funda Kara - Kitâb-ı Ömr-i Dünyâ’nın Türk Dili Tarihi Açısından Önemi.....572-580
- Dr. Mahbube Memmedova – Prof. Dr. Tofik Hacıyev’in Türkiye Türkçesi Üzerine Araştırmaları.....581-587
- Arş. Gör. Pervin Eyvazov – Prof. Dr. Bekir Çobanzade ve Türkçenin Söz Varlığı....587-592
- Dr. Hatıra Abdullayeva – “Dede Korkut Kitabı”nın Dilindeki Arapça Unsurların Morfolojik Yapısı ve Derivitolojik Sistemdeki Yeri.....593-600
- Dr. Gızılgül Abdullayeva – XVII. Yüzyılda Hakim Dil Anlayışı ve Normda Halkileşme.....600-606
- Dr. Zemfira Şahbazova – Türk Lehçelerinde Soru Zamirleri ve Onların Lengüistik Özellikleri.....607-616
- Dr. Şerif Ali Bozkaplan – Salah Birsell Sözlüğüne Katkıları.....617-624
- Dr. Ahmet Özgür Güvenç – Değerler Eğitiminde Geleneksel Çocuk Oyunlarının Rolü.....625-631

- Dr. Alev Sınar Uğurlu – Osmanlı Aydını Ressam Mustafa Sait Bey'in Avrupa İzlenimleri.....632-640
- Dr. Erdoğan Uygur – Atasözleri İnsanlığın Ortak Mirası mı?.....641-648
- Dr. İbrahim Ahmet Aydemir – Çağdaş Türk Dillerinde Kopya Fiiller: Tipolojik Bir Değerlendirme.....649-655
- Dr. Ayşe Yücel Çetin – Ahmed Yesevî Hikmetlerinin Dili- Dilin Hikmeti.....656-662
- Beldin Aksu – Çağdaş Türkçede Kullanılan Eklerin Sıklığı.....663-684
- Dr. Burak Tüfekçioğlu – Türkçe Bilimsel Metinlerdeki Fiillerin Biçimbirimsel Birleşimleri ve Sıklıkları- Derlem Tabanlı Bir Çalışma.....685-695
- Dr. Celal Demir – Dinleme Kültürümüz ve Dilimizde “Kulak” la İlgili Metaforlar.....696-702
- Dr. Rabia Aksu – Çağatay Türkçesiyle Bir Hz. Fatma Hikâyesi.....702-712
- Dr. Serkut Mustafa Dabbagh – Türkçe'nin Bağdat Lehçesine Etkisi.....712-720
- Hatice Saat – Karamanlı Türkçesi Üzerine: Ünlü ve Ünsüz Değişimleri.....721-730
- Dr. Aynel Meşadiyeva – Türk Lehçelerinde ve Ağzlarında Spesifik Zarf- Fiil Ekleri Üzerine.....731-738
- Dr. Bilginer Onan – Dilbilimde Yapısalcı Anlayış ve İlk Okuma Yazma Öğretimi.....738-746
- Dr. Dürdane Rahimzade – Soyut Anlatımlı Bazı Arap Alıntılarının Oğuz Dillerinde Kıyaslaması.....747-751
- Dr. Naciye Ata Yıldız – Ege Bölgesinde Kadın Baş Giyimiyle İlgili Söz Varlığı.....751-767
- Dr. Ayşegül Celepoğlu – Muzaffer İzgü'nün Bazı Çocuk Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Özellikleri Üzerine Bir Çalışma.....768-775
- Dr. Bilgehan Atsız Gökdağ – Telafer Ağzı.....775-784
- Dr. Mehmet Demiryürek – İngiliz İdaresindeki Kıbrıslı Türklerin İngilizce İle İmtihani.....785-797
- Elif Civelek – Kendi Kendine Türkçe Öğrenmek İsteyenlere Yönelik Hazırlanan Üç Kitabın Karşılaştırmalı Analizi- Nasıl Bir Yol İzlenmeli?.....798-808
- Dr. Ayşe Derya Eskimen – Edebiyat Öğretimi ve Sinema- Bir Film İzleme Etkinliği.....809-819
- Arş. Gör. Buket Baran – Tuva Türkçesinde Görülen +KILA-, +ÑAYIN-, +ÇA-, +Y-, +ŞAARA-Ekleri Üzerine.....819-826
- Dr. Yakup Karasoy – Çağatayca Bir Fatıha Tefsiri Üzerine.....827-833
- Dr. Rasim Özyürek – Değişim Programları İle Üniversitemize Gelen Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri.....834-838
- Saadet Öztürk – Coğrafyayla İlgili Bilim Dallarında Kavramları Adlandırma.....839-840
- Dr. Mustafa Öner - Türkçe Söz Varlığında Eşya Adları Üzerine Notlar.....841-847
- Dr. Halit Karatay – Dört Kare Yazma Yönteminin Öğretmen Adaylarının Yazma Becerileri ve Özyeterlik Algılarına Etkisi.....848-850
- Dr. Hamza Zülfikar – Şart, Dilek ve Dilek-Şart Terimleri Üzerine.....851-855
- Dr. Hayal Zülfikar – Deyimlerde Saklı Kalan Yabancı Kökenli Kelimeler.....855-859

**XIII. ULUSLARARASI BÜYÜK
TÜRK DİLİ KURULTAYI
BİLDİRİLERİ**

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE TABU KELİMELER VE KALIP SÖZLER¹ **Erdi ERBEDEN²**

Özet

Bütün dünya toplumlarında utanç, üzüntü, iğrenme, kaygı ve korku gibi hisler uyandırabilecek bazı olay, durum, canlı ve nesnelerin tabulaştırıldığı görülmektedir. Özellikle din, cinsellik, boşaltım (dışkılama-kusma), fiziksel-ruhsal hastalıklar ve ölüm ile ilgili konularda tabulara sıkça rastlanır. İnsanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli

¹ Bu çalışma 2224-A Yurt Dışı Bilimsel Etkinliklere Katılımı Destekleme Programı Kapsamında TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

² Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, erdi.erbeden@gmail.com

bildirişim dizgesi olan dil de tabulardan doğrudan etkilenir. Birey üzerinde sosyal veya psikolojik baskı oluşturan olay, durum, canlı ve nesnelere tabulaştırıldığı gibi söz konusu unsurların adlarının söylenmesi de tabu olarak kabul edilebilmektedir. Var olanı bir şekilde açıklama ihtiyacı hisseden birey, tabu kelimeleri kullanmak yerine dolaylı anlatıma başvurabilmektedir. Olumsuz algının tesirini hafifletmeye veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik kullanılan bu üslup literatürde örtmece (euphemism) terimiyle karşılanmaktadır. Türkçede örtmeceler dışında kısmen bu görevi üstlenen kelime veya kelime grupları da bulunmaktadır. Bu bildiride tabu kelimeler ve kalıp sözler arasındaki ilişki üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Söz Varlığı, Tabu, Örtmece, Kalıp Söz, Türkiye Türkçesi

Abstract

It has been observed in all societies around the world that some events, situations, living creatures, and objects which can create feelings such as shame, sorrow, disgust, worry, and fear are turned into taboos. Taboos are frequently seen especially in issues such as religion, sexuality, excretion (defecation-vomiting), physical-mental illnesses, and death. As one of the most important communication systems, language is directly affected by these taboos. Events, situations, living creatures, and objects which create social or psychological pressure on the individual are turned into taboos; and expressing these words are considered taboo as well. Having the need to express what exists, the individual can use indirect words to avoid using taboo words. Used in order to weaken the effect of this negative perception or to completely abolish it, this style is called euphemism in the literature. Apart from euphemism, there are also some other words or word groups which partially have this duty in Turkish. In this paper, taboo words and formulaic expressions shall be focused on.

Keywords: Vocabulary, Taboo, Euphemism, Formulaic Expressions, Turkish

1.Giriş

İngiliz denizci James Cook'un seferleri aracılığıyla Polinezya dilinden Avrupa dillerine geçtiği düşünülen tapu (ta "işaret etmek" ve pu "olağanüstü") kelimesi, bu dillerde taboo (İng.), tabou (Fr.) ve tabu (Alm.) biçimlerinde yaşamaktadır (Demirci, 2015: 312; Güngör, 2006: 70). Türkiye'de konu üzerine çalışma yapan araştırmacılar bu kelimenin karşılığı olarak daha çok tabu (Çağatay, 1974; Aksan, 2000; Özyıldırım, 1996; Demirci, 2015; Killi, 2006; Güngör, 2006) ve nadiren tekinsiz (İnan, 1987) kavramlarını kullanmışlardır. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük'te "*a. Fr. tabou 1. din b. Kutsal sayılan bazı insanlara, hayvanlara, nesnelere, dokunulmasını yasaklayan, aksi yapıldığında zararı dokunacağı düşünülen dinî inanç. 2. top b. Tekinsiz. 3. sf. Yasaklanarak korunan (nesne, kelime, davranış)*" (TDK, 2011: 2239) olarak izah edilen tabu, psikanalizin kurucusu Sigmund Freud'a göre karşıt iki anlama sahiptir: "1. kutsal, kutsanmış" ve "2. netameli, tehlikeli, yasak, temiz olmayan". Ancak Freud, tabunun yanına yaklaşılmazlık anlamı içerdiğini, tabularda dinî ve ahlâkî yasaklardan farklılık gösteren temel yasaklar ve kısıtlamalarla karşı karşıya kaldığını ileri sürer (Freud, 2012: 39). Tabular bugün kaba bir tabirle kişinin algı dünyasıyla bağlantılı olarak belirli eylemlerin yasaklanması olarak tanımlanmaktadır (Killi, 2006: 51).

Tabuların ortaya çıkış nedenleri hakkında kesin bir çıkarıma varılamamıştır. Freud'a göre tabular, ilahî bir otoritenin emir ve yasaklarından doğmayıp kendiliğinden ortaya çıkar. Ayrıca herhangi bir nedene dayandırılmayan ve kaçınılması zorunlu olmayan bu kısıtlamaların kaynağı belirsizdir (Freud, 2012: 39)

Etnografya, sosyoloji, psikoloji, dilbilim ve etnolinguistik gibi çalışma alanları ile ilgisi bulunan tabular, bu alanlar üzerine çalışma yapan araştırmacılar tarafından farklı yönlerden sınıflandırılmaya çalışılmıştır (Güngör, 2006: 74). Bunlar içerisinde dikkat çeken tasniflerden biri Macar bilgin Stephen Ullmann'a aittir. Ullmann, bilçidsi ortaya

çıkan psikolojik neden ya da güdülere dayanarak tabuları korkuyla ilgili tabular, *üzüntüye neden olan kavramlarla ilgili tabular ve ayıp sayılan kavramlarla ilgili tabular* olmak üzere üç kısımda ele almıştır (Özyıldırım, 1996: 16).

Toplumsal bir bildirişim dizgesi olan dil ait olduğu toplumun kültürel öğelerinden biri olan tabulardan doğrudan etkilenir. Dilin kullanıcısı, tabu kabul edilen unsurları kullanmaktan kaçınabilir. Örnek olarak Türk toplumunda tabulaştırılmış olan bazı fizikötesi varlıkların (cin, peri vb.) adlarının kullanılması tabu olarak kabul edilir. Dolayısıyla toplum ya da bireyde kötü izlenim veya çağrışım uyandırabilecek ilişki, durum, canlı ve nesnelere yanı sıra ilişki, durum, canlı ve nesnelere adlarının kullanılması da tabu olarak karşımıza çıkmaktadır (Özyıldırım, 1996: 16). Ancak var olan gerçekliği aktarma ihtiyacı hisseden birey tabu kelimeleri kullanmak yerine, çoğu zaman algıyı değiştirmeye yönelik farklı sözcükler kullanma yolunu seçmektedir. Bu üslup örtmece (euphemism) terimiyle karşılanmaktadır.

Yunanca εὐφημισμός (euphemismus) kelimesinden gelen ve Avrupa dillerinde İng. euphemism, Fr. euphémisme, Alm. euphemismus biçimlerinde karşılaşılan (Demirci, 2015: 311) örtmece, Yunancada “*iyi, uğurlu söyleme*” (Killi, 2006: 52) anlamına gelmektedir. Örtmece, terim olarak kimi varlıklardan, nesnelere söz edildiğinde doğabilecek korku, ürkme, iğrenme gibi duyguların, kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amacıyla yönelen ve dünyanın her dilinde rastlanan bir değiştirme olayı (Aksan, 2000: 98) olarak tarif edilmektedir. TDK *Türkçe Sözlük*'te ise “*a. 1. ed. Söylenmesi kaba, çirkin veya sakıncalı görülen nesnelere, kavramların, başka kelimelerle daha uygun ve edepli bir biçimde anlatılması, edebîkelam. 2. Kandırma, gizleme.*” (TDK, 2011: 1860) olarak verilir. Örtmece için yapılan tanımların ortak noktası olarak tabu kabul edilen kelimelerin bir şekilde değiştirilip yeni ve farklı bir tarzda söylenmesi kabul edilebilir. Başka bir ifadeyle örtmece, anlam değiştirilmediği hâlde algılamayı değiştirmeye yönelik bir anlatım tarzıdır (Demirci, 2008: 22).

Örtmeceler konularına göre farklı sınıflandırmalara tâbi tutulmaktadır. Örnek olarak bazı araştırmacılara göre örtmeceler konularına göre din bağlantılı örtmeceler, cinsellikle ilgili örtmeceler, boşaltım ile ilgili örtmeceler ve diğer örtmece konuları (Demirci, 2015: 313-320) şeklinde ele alınabilir. Hakas Türkçesinde Tabu Sözcükler ve Örtmece isimli makalesinde Gülsüm Killi, derlemindeki dil malzemesini avcılık ve hayvan adları ile ilgili örtmece sözcükler, ölüm ile ilgili örtmece sözcükler, doğum ile ilgili örtmece sözcükler, hastalıklar ve fiziksel yetersizlikler ile ilgili örtmece sözcükler, cinsellikle ilgili örtmeceler, bazı fizyolojik süreç ya da durumlar ile ilgili örtmeceler, insan ilişkileri ile ilgili örtmeceler ve insanın çeşitli özellikleri ile ilgili örtmeceler (Killi, 2006: 53-63) gibi başlıklara ayırarak değerlendirmiştir. Bu maddeler ihtiyaca göre kendi içerisinde alt başlıklara da ayrılmaktadır. Örnek sınıflandırmalardan da anlaşılacağı üzere tabu kelimelerle neden-sonuç ilişkisi içinde olan örtmecelerin konuları bakımından genel olarak korkuyla ilgili örtmece kelimeler, üzüntüye neden olan kavramlarla ilgili örtmece kelimeler ve ayıp sayılan kavramlarla ilgili örtmece kelimeler oldukları söylenebilir. Örtmeceler dışında kısmen örtmecelerin görevini üstlenen farklı kelime veya kelime grupları da mevcuttur: kalıp sözcükler.

2. Kalıp Sözcükler

Hakkında bilgi veren kaynaklar incelendiğinde kalıp sözcükler için Emin Özdemir, Muna Yüceol Özezen, Şükrü Ünalın, Dilek Öztekin, Hamza Zülfiyar ve Hürriyet Gökdayı'nın kalıp sözcükler; Doğan Aksan'ın kalıp sözcükler ve ilişki sözcükleri; Onur Bilge Kula'nın *kültür birimleri*; Osman Toklu'nun *iletişimsel sözcükler*; Nurettin Koç'un *deyimce*; Muhittin Bilgin'in, *kalıpsözcükler*; Yusuf Çotuksöken'in *kalıpsözcükler, bağlamsal sözcükler ve karşılama sözcükleri* terimlerini kullanılmış oldukları görülmektedir (Gökdayı, 2015: 60). Kalıp sözcükler: *Önceden belirli bir biçime girip hafızada öylece saklanan, söyleneceği*

sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak, gerekiyorsa bazı ekleme ve/ veya çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcükler içeren sözcük öbeği ya da tümceden oluşabilen, belirli durumlarda söylenmesi toplumca benimsenmiş ve görece bir sıklığa sahip sözler olarak iletişimin kurulmasına, devamına veya sonlandırılmasına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleri olarak tanımlanır (Gökdayı, 2015: 92).

İyi kötü dilek bildirmeye yardım etmek, konuşurları özgün sözler bulma çabasından kurtarmak, karmaşık, stresli veya başa çıkılması güç durumlarda kısa yollar oluşturarak kullanıcıya konuşma esnasında kolaylık sağlamak, mesajın daha açık bir biçimde iletilmesine yardımcı olmak ve yanlış anlaşılma olasılığını en aza indirmek, toplum davranışlarını düzene sokmaya veya nezaket kurallarına uymaya yardımcı olmak, konuşurun bireysel ve grup kimliğini açığa çıkarmak, konuşmayı süslemek, duygularımızı yansıtmak, anlatımımızı güçlendirmek, konuşurun ruhsal durumunu duygularını, olaylarla ilgili değerlendirmelerini dinleyiciye aktarmak ve toplumun inançlarını yansıtmak (Gökdayı, 2015: 80-85) gibi farklı işlevlere sahip olan kalıp sözlerin tabu kelimelerle tabu-örtmece (neden-sonuç) ilişkisi benzeri bir temas içerisinde olduğu, tabu olarak kabul edilen bazı kelimelerin olumsuz etkisini gidermek, başka bir ifadeyle bunların kullanımından doğacak ruhsal ve sosyal baskıyı ortadan kaldırmak ya da hafifletmek maksadıyla kullanıldıkları görülmektedir.

Kalıp sözler kullanıldıkları yer ve duruma göre *dil dışı bağlam duyarlı ve dil içi bağlam duyarlı* kalıp sözler olmak üzere iki grupta incelenebilir. Dilden bağımsız ortaya çıkan bir durum karşısında kullanılan dil dışı bağlam duyarlı kalıp sözler kendi içinde üzüntü veya strese neden olan olaylarda söylenen kalıp sözler (hasta olan birine- geçmiş olsun), *mutluluk veren olaylarda söylenen kalıp sözler* (evlenen birine – Allah mesut etsin), *yakın ilişki kurmak istenen durumlarda söylenen kalıp sözler* (saygı gösterilmek istenen birine – efendim) üç grupta toplanabilir. Dil dışı bağlam duyarlı kalıp sözlerden farklı olarak dil içi bağlam duyarlı kalıp sözlerin kullanımında herhangi bir durumun olması zorunluluğu bulunmaz. Bu tür kalıp sözler konuşma içerisinde daha önce kullanılmış veya birazdan kullanılacak olan kelime veya düşünce için söylenebilmektedir. Örnek olarak kötülükleri uzaklaştırmak isteyen bir kimse konuşma esnasında *hayrolsun, Allah esirgesin, maşallah* vb. kalıp sözler kullanabilmektedir (Gökdayı, 2015: 108-109).

Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarıyla ilişkili olarak Türkiye Türkçesinde (bilhassa konuşma dilinde) tabu kabul edilen ilişki, durum, canlı ve nesnelere adlarıyla birlikte kullanıldığı da görülür. Örnek olarak “Nazan lavaboya gitti.” ya da “Nazan ayakyoluna gitti.” cümlelerinde tabu kabul edilen *tuvalet* sözcüğünün olumsuz anlamı *lavabo* veya *ayakyolu* ifadeleriyle örtülmeye çalışılmıştır. “Nazan, yüzünüze gül suyu, tuvalete gitti.” cümlesinde ise tuvalet kelimesinin olumsuz çağrışımı *yüzünüze gülsuyu* kalıp sözü vasıtasıyla giderilmek istenmiştir. Başka bir ifadeyle tabu olarak kabul edilen kelimenin kullanımından doğacak olan ruhsal ve sosyal baskı kalıp söz yardımıyla devre dışı bırakılmaya ya da hafifletilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamıza konu edindiğimiz kalıp sözlerin bir kısmı hem standart Türkiye Türkçesinde hem de Anadolu ağızlarında ortaklaşa kullanılmaktadır. Tespit edilen örneklerin bir kısmı Hürriyet Gökdayı’ya ait olan *Türkçede Kalıp Sözler* isimli eserin *Türkiye Türkçesi Söz Varlığından Derlenen Kalıp Sözler* bölümünden alınarak tabu-kalıp söz ilişkisi bakımından değerlendirilmiştir. Geriye kalan örnekler Niğde ili Altunhisar ilçesi kasaba ve köylerinden tarafımızca derlenmiş notlardan taranarak elde edilmiştir. Anadolu ağızlarının tamamının söz konusu kalıp sözlerin tespiti için derlem olarak kullanılması şüphesiz çalışmayı zenginleştirecektir, ancak Anadolu ağızlarındaki örneklerin topluca değerlendirilmesi bildiri sınırlarını aşacağından bu çalışmada Anadolu ağızlarının tamamına yer verilememiştir. Kalıp sözlerin toplumca benimsenmiş ve görece

bir sıklığa sahip sözler (Gökdayı, 2015: 92) olması göz önünde bulundurularak aralarında standart dil ya da ağız ayrımı yapılmamış, ayrıca ağızda tespit edilen örneklerin yazımında da standart dile bağlı kalınmıştır. Farklı durumlar için kullanılan kalıp sözler ve bunların kullanımlarına dair tespitler aşağıda sıralanmıştır.

2.1.Korku ve Üzüntüye Neden Olan Kavramlarla Kullanılan Kalıp Sözler

2.1.1.Öldüğü veya Fizikî Engeli Olduğu Bilinen Şahıs İsimleriyle Kullanılan Kalıp Sözler

Hayatını kaybetmiş veya fizikî engeli olan kişilerin isimleri de tabu olarak kabul edilmektedir. Adı geçen nitelikteki kişilerin isimleriyle birlikte bazı kalıp sözler kullanılabilir. Bu kullanım daha çok sağlıklı olan kişinin hayatını kaybetmiş veya engelli olan kişilere benzetilmesi esnasında söz konusudur.

benzetmek gibi olmasın sonu(nuz) benzemesin yaşı(nız) benzemesin	özel isim (insan)
--	-------------------

2.1.2.Ölüm ve Hastalık İsimleriyle Kullanılan Kalıp Sözler

Ölüm ve hastalık isimleriyle ilgili kelimeler toplumda üzüntü, endişe ve kaygı uyandıran dolayısıyla tabu olarak kabul edilen kelimelerdendir. Bu kelimelerin kullanımından doğan hüznün, endişe ve kaygının bazı durumlarda kalıp sözler yardımıyla giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ölüm ve hastalık isimleriyle ilgili kelimelerle kullanıldığı tespit edilen kalıp sözler şu şekildedir:

dağlara taşlara damlardan ırak dilime taş toprak evlerden ırak ocaklardan ırak şikâyetlenmek gibi olmasın tövbe tövbe üstün(üz)den ırak Üzerinize afiyet	öl- hastalık isimleri (kanser, verem, grip)
--	--

2.1.3.İnsan Bedeninde Oluşan Tahribatı Tarif Ederken Kullanılan Kalıp Sözler

Ölen ya da herhangi bir fizikî engeli olan kişilerin isimleri ile kullanılan kalıp sözler olduğu gibi insan bedeninde oluşan tahribattan bahsederken kullanılan kalıp sözler de mevcuttur.

ölçmek gibi olmasın üstüne getirmeyim	organ ismi ya da organın bir bölümü
--	-------------------------------------

2.1.4.Fizikötesi Bazı Varlıkların İsimleriyle Kullanılan Kalıp Sözler

Fizikötesi bazı varlıkların isimleri olumsuz çağrışımları nedeniyle tabulaştırılan kelimelerdendir. Bu tür varlıkların isimlerinin yerine genel olarak üç harfliler vb. örtmece kelimeler tercih edilmektedir. Örtmeceler kadar yaygın olmamakla birlikte fizikötesi bazı varlıkların isimleri ile kullanılan kalıp sözler de mevcuttur.

Neuzübillah tövbe tövbe	fizikötesi bazı varlıklar (cin, peri, şeytan...)
----------------------------	--

2.1.5.Menkul ya da Gayrimenkulün Değeriyle İlgili Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

Ticari faaliyetlerin dışında, sahip olunan menkul ya da gayrimenkule sahipleri tarafından değer biçilmesi endişe ve kaygı uyandıran bir durum olabilmektedir. Bu sebeple bazı toplumlarda bu durum uğursuzluk getirebileceği düşüncesiyle hoş

karşılanmaz. Mal sahibi malının yaklaşık değerini bildiren fiyatı söylemeden önce bazı kalıp sözler kullanma ihtiyacı hissedebilmektedir.

ağzıma almayım dilime almayım Kulağına değmesin	menkul ya da gayrimenkulün değeri
---	-----------------------------------

2.1.6.Gerçekleşeceği Düşünülen ya da Gerçekleşmesi İstenilen Eylemlerle Kullanılan Kalıp Sözler

Bazı toplumlarda bireyin geleceğe dair kendince çıkarım yapması ya da istekte bulunması yaratıcının etki alanına müdahale olarak algılanmaktadır. Bu düşüncenin ardında yatan temel neden evrenin topyekûn idaresinin tanrının kudretinde olduğu ve zayıf olan insanın iradesinin yaratıcının elinde olduğu inancıdır. Dolayısıyla tanrının etki alanına müdahale ediyor olma kaygısı kimi eylemlerle bazı kalıp sözlerin kullanılması ihtiyacını doğmuştur. Bu bağlamda kullanılan kalıp sözler şu şekildedir:

Allah izin verirse Allah nasip ederse Allah'ın inayetiyle Allah'ın izniyle İnşallah	planlanan ya da gerçekleşmesi istenilen eylemler
---	--

2.1.7.Hayranlık Duyma ya da Takdir İfade Eden Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

Olumlu anlama sahip olan, takdir ve hayranlık duyulan nesne, olay, durumla ilgili kelimelerle kullanılan kalıp sözlerdir. Bu tür kalıp sözler olumlu algının dillendirilmesinden doğabilecek olumsuzluğa engel olmak amacıyla kullanılmaktadır.

(şeytan) kulağına kurşun Allah nazar(lar)dan korusun kırk bir (buçuk) kere maşallah Maşallah (maaşallah)	takdir ve hayranlık duyulan nesne, olay, durumla ilgili kelimeler
---	---

2.1.8.Maddi Yardımla İlgili Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

İslam inancında sadaka, bağış vb. herhangi türden bir yardımın açıktan yapılması ya da ifşa edilmesi hoş karşılanan bir durum değildir. Bu nedenle bazı toplumlarda bu türden yardım kelimeleriyle bazı kalıp sözler kullanılmaktadır.

verdim dedirtmesin yaptım dedirtmesin	yardımın (cinsi, miktarı ya da) şekli
--	---------------------------------------

2.2.Ayıp Sayılan Kavramlarla Kullanılan Kalıp Sözler

2.2.1.Boşaltımla İlgili Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

İğrenme hissi uyandıran kelimeler tabu olarak kabul edilmektedir. Bu tür kelimelerin yerine örtmece kelimeler kullanılabildiği gibi bazı durumlarda bu kelimelerle birlikte kalıp sözler de kullanılabilir.

ayıptır söylemesi söylemesi ayıp yüzünüze güller yüzünüze gülsuyu	tuvalet, tuvalete çık-, kus-...
--	---------------------------------

2.2.2.Küfür ve Hakaret İfade Eden Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

Psikolojik olarak rahatlama hissi uyandırdığı düşünülse de küfür ve hakaret içerikli kelimelerin kullanılması tabu niteliği taşımaktadır. Gerginlik anında kişi veya toplumda oluşturacağı kötü izlenim göz önünde bulundurulmadan sarf edilen bu tür

kelimelerin her ne sebeple olursa olsun gündelik hayatta kullanılması hoş karşılanmayacak bir durumdur. Dolayısıyla küfür ve hakaret kelimeleri için de bazı örtmece kelimeler kullanılabilir. Örnek olarak muhatabına yöneltilmiş olan bir küfür kelimesinden üçüncü bir kişiye bahsedebilmek için Niğde ağzında örtmece olarak “şura(sı)nı burdan gel-3” kelime grubu kullanılmaktadır. Tabu kabul edilen kelimenin açıkça beyan edilmesi gerektiği durumlarda ise tabu kelimenin kullanılmasına rağmen olumsuz etkinin hafifletilmesi veya giderilmesi amacıyla bazı kalıp sözcükler kullanılmaktadır.

affedersin ⁴ ayıptır söylemesi hâşâ huzurdan söylemesi ayıp sözüm meclisten dışarı sözüm yabana	sövgü sözcükleri
---	------------------

Aynı şekilde küfür veya hakaret amacıyla kullanılan köpek, it, eşek, domuz gibi hayvan isimleriyle de yukarıda işaret edilen kalıp sözler kullanılmaktadır.

2.2.3. Böbürlenme ve Kibir İfade Eden Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

Böbürlenme ve kibir ifade eden kelimelerin kullanılması toplumda hoş karşılanan bir durum değildir. Konuşma esnasında konuşmacının dinleyici karşısında böyle bir duruma düşmeme duygusu nedeniyle böbürlenme ve kibir ifade eden kelimelerle bazı kalıp ifadelerin kullanıldığı görülür.

ayıptır söylemesi büyük konuşmak gibi olmasın büyük konuşmayım övünmek gibi olmasın söylemesi ayıp	üstünlük bildiren kelimeler
--	-----------------------------

2.2.4. Tabu Kabul Edilen Organ İsimleriyle Kullanılan Kalıp Sözler

İnsan organlarından bazılarının isimleri tabu kabul edilmektedir. Bu tür kelimelerle kullanılan yalnız bir kalıp söz tespit edilmiştir. Vajina ya da penis gibi doğrudan cinsel teması ifade eden ve anlam olarak yüksek oranda müstehcenlik içeren organ isimleri⁵ genel olarak bu kategorinin dışında tutulmaktadır.

ayıptır söylemesi söylemesi ayıp	cinsel organlar dışında tabu kabul edilen organ isimleri
-------------------------------------	--

2.2.5. Yeme-İçmeyle İlgili Kelimelerle Kullanılan Kalıp Sözler

Bazı toplumlarda yeme-içme eylemlerinden bahsetmek ve bu eylemlerle ilgili kelimeleri kullanmak da tabu olarak kabul edilmektedir. Bu durumda kullanılan kalıp sözler şu şekildedir:

ayıptır söylemesi canın(ız) çekmesin canın(ız) ummasın eli(nizin)yin artığı söylemesi ayıp	ye-, iç- ve yiyecek-içecek isimleri
--	-------------------------------------

3. Sonuç

³ Filanca kişi filanca kişiye “Senin şuranı buradan gelirim, senin şuranı buradan geleceğim” dedi. vb...

⁴ Sıradan bir öfür veya nezaket ifadesi olarak kullanılmayan bu kelime tabu kabul edilen bir sözcüğün kullanılacağı habercisi olma niteliğini taşır.

⁵ Tabu kabul edilen kalıp sözler cinsel teması ifade eden organ isimleri ile daha çok pekiştirme göreviyle kullanılmaktadır. Örnek olarak erkeklik cinsel organından bahsetmek isteyen bir kimsenin “Ayıptır söylemesi şeyim” vb. bir ifade kullanması gösterilebilir.

Utancı, üzüntü, iğrenme, kaygı ve korku duyguları nedeniyle bazı canlı, olay, durum, nesne ve kelimelerin tabulaştırıldığı görülür. Tabu kelimelerin kullanılmasından doğacak olan olumsuzluk daha çok örtmece kelimeler vasıtasıyla giderilmeye ya da hafifletilmeye çalışılır. Ancak Türkçede örtmece kelimeler dışında bu görevi üstlenen farklı kelime ve kelime grupları bulunmaktadır. Kalıp söz olarak bilinen kalıplaşmış dil birimlerinden bazıları örtmecelerde olduğu gibi kötü çağrışımların önüne geçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Tespit edilen kalıp sözlerin daha çok korku, kaygı, hüzn ve ayıp düşüncesiyle kullanıldığı görülmüştür. Korku, kaygı ve üzüntüye neden olan kavramlarla kullanılan kalıp sözlerin ortaklaşması nedeniyle bu tür kalıp sözler *korku ve üzüntüye neden olan kavramlarla kullanılan kalıp sözler* başlığı altında ele alınmıştır. Diğer kalıp sözler *ayıp sayılan kavramlarla kullanılan kalıp sözler* başlığıyla incelenmiştir.

Mevcut kalıp sözlerin daha çok tabu kelimelerden evvel kullanıldığı görülmüştür. Kalıp sözlerin büyük bir kısmı yalnız belirli kelime ya da kelime grupları ile kullanılırken *tövbe tövbe* kalıp sözünün hem ölüm ve hastalık isimleri hem de *fizikötesi bazı varlıkların isimleri* ile; *ayıptır söylemesi/ söylemesi ayıp* kalıp sözünün ise *boşaltım ile ilgili kelimelerle, küfür ve hakaret ifade eden kelimelerle, böbürlenme ve kibir ifade eden kelimelerle, yeme-içme ile ilgili kelimelerle ve tabu kabul edilen organ isimleriyle* kullanımı söz konusudur.

Dil ve kültür araştırmalarında önemli bir yere sahip olan, toplumların kültürel değerleri, yaşam tarzları ve inançları hakkında fikir veren kalıp sözlerin farklı yönleri ve ilişkileri göz önünde bulundurularak yeniden ele alınıp incelenmesi yerinde olacaktır.

Kısaltmalar

a.	Ad
c.	Cilt
Çev.	Çeviren
din b.	Din bilgisi
Ed.	Edebiyat
Fr.	Fransızca
S.	Sayı
ss.	Sayfa sayısı
TDK	Türk Dil Kurumu
top. b.	toplum bilimi

KAYNAKLAR

AKSAN, Doğan (2000) Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim) c. III, TDK, Ankara
ÇAĞATAY, Saadet (1974) "Türklerde Bâtıl İnançlar Arasında Tabu", I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri, s. 365-372, Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara

DEMİRCİ, Kerim (2008) "Örtmece (Euphemism) Kavramı Üzerine", Millî Folklor, S. 77, ss. 21-34, Ankara

DEMİRCİ, Kerim (2015) Türkoloji İçin Dilbilim Konular Kavramlar Teoriler, Anı Yayıncılık, Ankara.

FREUD, Sigmund (2012) Totem ve Tabu (Çev. Kâmuran Şipal), Say Yayınları, İstanbul
GÖKDAYI, Hürriyet (2015) Türkçede Kalıp Sözler, Kriter Yayınevi, İstanbul

GÜNGÖR, Ahmet (2006) "Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözler Üzerine" A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.29, ss. 69-93, Erzurum

İNAN, Abdülkadir (1987) "Börü = Kurt ve Yok = Hayır Kelimeleri Üzerine" Makaleler ve İncelemeler, ss. 625-627, TTK, Ankara

KİLLİ, Gülsüm (2006) "Hakas Türkçesinde Tabu Sözler ve Örtmece" Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, c.3, S.3, ss. 50-65, Ankara

ÖZYILDIRIM, Işıl, İnce (1996) “Türkçe’de Örtmece Sözcükler Üzerine Bir Araştırma”,
Dil Dergisi, S. 50, ss. 15-21, Ankara
TÜRK DİL KURUMU (2008) Yazım Kılavuzu, TDK, Ankara
TÜRK DİL KURUMU (2011) Türkçe Sözlük, TDK, Ankara